

УКРАЇНСЬКИЙ КОМПОНЕНТ У РОСІЙСЬКОМОВНИХ ОПОВІДАННЯХ ТА НАРИСАХ А. СВИДНИЦЬКОГО

Українська лінгвостилістика і досі має низку постатей, творча спадщина яких залишається маловивченою. Серед них й ім'я А. Свидницького – представника шістдесятників ХІХ ст., автора етнографічних нарисів та оповідань, роману “Люборацькі”.

Творчість письменника вивчали І. Франко, О. Огоновський, С. Єфремов, М. Зеров, М. Хращевський, М. Бернштейн, В. Герасименко, М. Сиваченко, Н. Жук та ін. Дослідження творчості письменника з кінця ХІХ ст. і до сьогодні пройшло ряд етапів свого розвитку та в різні часи відповідно засадничим принципам певних літературознавчих напрямів та шкіл його оцінювали по-різному. Однак мову творів письменника вчені майже не досліджували, увагу звертали лише на лінгвальні особливості роману “Люборацькі” – першого в історії української літератури соціально-психологічного твору.

Мета нашої розвідки – проаналізувати українську лексику, вжиту в російськомовних оповіданнях та нарисах А. Свидницького. Матеріалом дослідження обираємо першодруки творів (автографи втрачено), вміщені в газеті “Киевлянин”.

В останні роки свого життя А. Свидницький написав кільканадцять невеликих оповідань та нарисів російською мовою, що були надруковані у 1868-1870 рр. на сторінках газет “Одесский вестник” та “Киевлянин”. Як зазначав В. Станіславський, ці оповідання та нариси написані мішаною російською й українською мовою, він називав їх напіветнографічними, зауважуючи, що “за ними О. Кониський визнавав не малу літературну вартість і хотів їх бачити передрукованими в перекладі на українську мову” [7, 164].

Вперше у 1882 році на фольклорно-етнографічні записи А. Свидницького звернув увагу історик української літератури М. Петров, надрукувавши в журналі “Исторический вестник” статтю “Антоній Свидницький” [4]. Біографічні дані про А. Свидницького дослідник умістив в одне речення, згадавши, що він син священика Подільської губернії, вихованець Кам'янець-Подільської духовної семінарії і згодом – чиновник. Не називаючи дати народження, М. Петров вказує дату смерті – літо 1871 р. Літературознавець не знає “Люборацьких”, йому відомі лише 17 оповідань письменника, деякі з них він аналізує, вказуючи, що вони не завжди вирізняються літературною вартістю. Разом з тим, важливість постаті А. Свидницького, на думку вченого, полягає у тому, що це “єдиний письменник в українській літературі, який наважився в белетристичній формі змалювати культурні особливості Поділля”. Критик вважає, що за змістом оповідання про життя і побут Поділля можна прирівняти до оповідань М. Гоголя.

У 1884 р. М. Петров у своїх “Очерках истории украинской литературы ХІХ ст.” знову згадує А. Свидницького, називаючи його послідовником М. Гоголя у відображенні життя у тодішній Україні, вважаючи, що письменник змальовує переважно виняткові явища подільського життя через близькість Поділля до бессарабського та австрійського кордонів. Дослідник з позицій історика української літератури справедливо вважає письменника представником “національної школи” в українському письменстві та вказує на близькість А. Свидницького до М. Костомарова, П. Куліша, Т. Шевченка [5].

У своїй рецензії “Отзывъ о сочиненіи г. Петрова: “Очерки истории украинской литературы ХІХ столѣтія” (СПб, 1889) М. Дашкевич з позицій засад культурно-історичної школи в літературознавстві (історизму, детермінізму, еволюціоналізму тощо) розглядає А. Свидницького як “украинского белетриста-отобразителя народного быта” [2: 272]. Він знаходить схожість творчого методу письменника до літературної манери М. Гоголя, О. Стороженка, П. Раєвського.

Тематика російськомовних оповідань та нарисів письменника досить різноманітна. Одні з них за проблематикою нагадують роман “Люборацькі”, подаючи картини з життя сільського духовенства на Поділлі (“На похоронах”¹, “Орендарь”², “Гаврусъ и Катрусъ”³) чи навчання в духовних школах (“Два упрямыхъ”⁴), інші розповідають про дрібних чиновників, їхню щоденну боротьбу за шматок хліба (“Попался въ просакъ”⁵, “Хочъ зъ мосту та въ воду”⁶). Окрему групу становлять оповідання про людей, викинутих на дно життя (“Жебраки”⁷), а також твори до певної міри пригодницького характеру, в яких знайшли відбиття такі явища, як розбої, грабунки, контрабанда, фальшування грошей, хижацьке збагачення (“Пачковозы”⁸, “Конокрады”⁹, “Желѣзный сундукъ”¹⁰, “Шинкаръ”¹¹). Оповідання “Неразгаданный преступникъ”¹² цікаве тим, що, показуючи розбій шляхтича Рахальського, А. Свидницький відмежовує його дії від бунтарства Кармелюка, котрий мстився не

за особисті кривди, а заступався за обездолене селянство. В оповіданні “За годъ до холеры”¹³ порушено тему народження буржуазії в надрах кріпосницького укладу; йдеться тут про збагачення Гершка Смаркача (згодом Гершула Шмаркенштейна), котрий не гребує ніякими засобами в досягненні поставленої мети. А. Свидницький одним з перших створив реалістичний образ чумазога, який згодом дістав всебічне окреслення в прозі І. Франка та комедіях І. Карпенка-Карого і М. Кропивницького.

Щодо жанрової форми, то окремі з названих творів є майстерно викінченими зразками соціального оповідання. Такі твори, як “Два упрямыхъ”, “Попался въ просакъ”, “За годъ до холеры”, відзначаються вмілим компонованням матеріалу, чіткістю сюжетних ліній, переконливим з’ясуванням життєвих доль персонажів. У деяких творах чимало уваги приділено змалюванню звичаїв і обрядів, авторським розмірковуванням про суть зображених подій (“Пачковозы”, “Жебракы”). Ще інша група творів є автобіографічними (“Хочъ зъ мосту та въ воду”) чи подорожніми (“Туда и обратно”¹⁴) замальовками.

До російськомовних оповідань письменника його сучасники ставилися неоднаково: одні схвалювали, інші засуджували. І. Рудченку, наприклад, сподобалося те, що А. Свидницький одним із перших українських письменників-шістдесятників став писати твори про українське життя російською мовою. Протилежної думки був М. Номис, вважаючи це зрадою національних інтересів, “перевертентвом” [6, 403].

Зауважимо, що двома мовами – українською та російською – писало багато українських письменників, серед них: Г. Квітка-Основ’яненко, Є. Гребінка, Т. Шевченко, Марко Вовчок та ін. О. Білецький з цього приводу зауважував, що українські письменники ХІХ ст. не переставали бути українськими від того, що зверталися до російської мови, а їх твори не втрачали через це своїх національних особливостей [1, 253].

А. Свидницький писав російською мовою головню для заробітку, “бо в російській літературі завжди була звичка добре авторам платити й нічого не друкувати не платно” [3, 139], але національну специфіку його російських творів ми відчуваємо і через їх тематику, і через відображені в них людські характери, матеріальний світ, географічне середовище, побутову обстановку. Навіть епіграфами до своїх оповідань А. Свидницький добирає українські прислів’я та приказки: *Дере коза лозу, а вовкъ козу, вовка мужыкъ, мужыка панъ, пана юриста, а юристу чортивъ трыста*¹⁵ (“Попался въ просакъ”), *Подоля, Подоля! гирка твоя доля... Хорошый край та лыха годына* (“За годъ до холеры”). Деякі з оповідань мають назви, що збігаються з висловами народної мудрості, наприклад: *Хочъ зъ мосту та въ воду*.

Можемо констатувати, що в тексти усіх своїх російськомовних оповідань та нарисів письменник вводив українські паремії та фразеологізми: “*майтесъ на осторожности*”, “*но видъ біды не втїкты*” (На похоронахъ), “*якъ бїжыть, то дрыжыть; якъ упаде, то й лежыть*”, “*Бога не гнївы и чорта не дражны*” (Конокрады), “*не тилькы свїта, що въ викні*”, “*нехай ёму Богъ дае зъ росы и зъ воды*” (Шинкаръ), “*не тершы, не мнявышы, варенькы въ не істы*”, “*казавъ пан: кожухъ дамъ, та слово его тепле*”, “*одна сыныця съ кильця, а десять на сыльце*” (Хочъ зъ мосту та въ воду), “*шануй горы й мосты, то будутъ ціли косты*” (Желѣзный сундукъ), “*крыця не лошцыя! Море перескочить, фоста не замочить; а по сухому чуть ноги волочить*”, “*не для людзького ока*” (За годъ до холеры) та ін.

Українською лексикою щедро насичені усі, без винятку, російськомовні оповідання. У творах “На похоронахъ”, “Пачковозы”, “Жебракы”, “Орендаръ” та інших існує, як слушно зауважує М. Сиваченко, “фактично два мовних потоки” [6, 404]. Українську мову письменник широко вводить у діалоги персонажів – представників патріархального духівництва, селянської маси та інших суспільних верств, зв’язаних зі стихією сільського життя. Візьмімо для ілюстрації хоча б діалог Андрія Гуляя з матір’ю, який починається українською мовою, а закінчується російською:

– Що тамъ, сынку? спросила она, испугавшись.

– Дайте мині гуску, або порося.

Андрей зналь, что ему не откажутъ, и смѣло просиль.

– А на что тебѣ? спросила мать.

– Парубки дѣлаютъ складчину на ночлегъ, и я хочу пристать до гурту.

– Грїхъ, сынку! Батюшка на лаві.

– Мы, мамо, за ёго душу.

“Молодому молодое въ головѣ; пусть Богъ простить”, подумала мать и спросила: “одного гуся будетъ довольно”?

– Если дадите двухъ, то не откажусь, а за трехъ поблагодариль бы.

– Тры багацько. Да и на другой разъ понадобится; а двухъ не пожалѣю, если васъ много.

– Много, мамо, много! воскликнулъ Андрей: – и косточки поѣдимъ

(“Орендаръ”).

В оповіданнях та нарисах, написаних російською мовою, натрапляємо на українські номени, окремі українські слова і вирази (*рябый пес, лыса кобыла, ни шерстины, кошовый батьку, тату-ньо, выхрыстѣ, панотець, нешеретована шляхта, старці, недовірок, клуня, мури, пиддашки, збожжя* та ін.), іноді навіть двомовні речення (“Економъ безмысленно *лунавѣ очыма*”) (Гаврусъ и Катруся), “Кармалюкѣ не поступалъ такимъ образомъ съ крестьянами. Хотя онъ и снималъ *панамѣ рукавычкы и панчишкы*” (Неразгаданный преступникъ), “Въ тюрьму выпускають *вѣ таку широко браму* – эй-вэй! А съ тюрьмы выпускають *вѣ таку вузесеньку дверцю*” (Конокрады).

У російськомовних оповіданнях та нарисах А. Свидницький подає слова місцеві, регіональні передані, як правило, за принципами українського правопису того часу, таким чином намагаючись точно зберегти ці назви, розуміючи їх етнографічну цінність. І в першодруках, і в сучасних виданнях ця лексика зазвичай виділена курсивом, наприклад: “Бездѣтнѣй старикѣ, онѣ помышлялъ только о смерти и хотя требовалъ церковныхѣ на панщину, однако выдѣлялъ имѣ снопѣ и угодчалъ, какѣ *толочанѣ*” (Орендарѣ).

Українська лексика, яку А. Свидницький сміливо вводить у тексти своїх оповідань, різноманітна за своїм складом:

1. Слова, що не потребують ніяких пояснень і є зрозумілими для читача: “*Наймѣта* застигла та же гроза и также вѣ лѣсу, но совѣмѣ вѣ другомѣ положеніи” (Жебракы); “Сравненіе съ *дівкою* было кровною обидою для старосты” (На похоронахѣ); “Домѣ, в которомъ жилѣ о. Герасимѣ, былѣ построенѣ около половины прошлаго столѣтія и былѣ низкій, длинный, съ высокою крышею и съ *пиддашками*” (Гаврусъ и Катруся); “Между крутыми, высокими берегами шумить Збручѣ вглуби, кругомѣ чернѣй лѣсъ, подольское небо и тамошняя ночь; вдали собаки лають, а внизу рыба *хлюпочеця*” (Пачковозы).

2. Лексеми, значення яких пояснює сам автор і які не зафіксовані тлумачними словниками української мови: “Еще прошелѣ день и вѣ селѣ говорѣ уже не умолкалъ и никакого порядка не было, какѣ *вѣ зматку** (*Пчелы, потерявшія матку)” (На похоронахѣ); “Вѣ печи огонь горѣлъ и жарилась курица, на порогѣ сидѣлъ отецѣ и курилх *пылку** (*Трубка съ коротенькимъ чубукомѣ. Ее называютъ также: носогрѣйка), на дворѣ хмарилось и вѣ Галиціи громѣ гремѣлъ” (Пачковозы).

3. Слова, значення яких пояснює письменник, які зафіксовані у Словарі української мови Б. Грінченка, але не фіксуються академічним Словником: “Крестьяне по этому случаю продрознили шинкара *бурдюхомѣ** (*бурдюхѣ – пузырь) и своими насмѣшками выжили его изѣ села” (Шинкарь) – *бурдюх* – 3) Мочевой пузырь у животныхъ, Каменец. у. [СУМБГ, 1, 86]; “Они намѣрены были ночевать *на ваканці** (*ваканецѣ – поле, котораго никто не пашетѣ и не коситѣ, не по негодности, а напр., по отдаленности), который начинался за яриною и простирался на нѣсколько верстѣ вѣ длину и вѣ ширину” (Орендарѣ) – *ваканецѣ* – Невоздѣлываемая запасная земля [СУМБГ, 1, 123]; “Изѣ нихѣ одно (колесо – *Б.К.*) когда-то принадлежало *літерняку** (*літерняк – лѣтній возѣ, употребляемый преимущественно для перевозки хлѣба съ поля)” (За годѣ до холеры) – *літерняк* = літерний віз. Возѣ, приспособленный для возки снопов [СУМБГ, 2, 371]. Зауважимо, що подаючи тлумачення цього слова Б. Грінченко покликається лише на А. Свидницького.

4. Слова, значення яких пояснює А. Свидницький, які зафіксовані у Словарі української мови Б. Грінченка та в академічному Словнику з ремарками *діал., заст., церк.*: “Старики тѣмѣ временемѣ раскутились съ горя, и оба померли, молодые занимались хозяйствомѣ небрежно, только *відпустовѣ** (*день чудотворной иконы) смотрѣли, и богатство начало упадѣть” (Жебракы) – *відпуст* – Отпущеніе грѣховѣ, разрѣшеніе [СУМБГ, 1, 225]; *відпуст* – *церк.* 1. Молитва, якою відпускаються грѣхи. 2. Місцевий церковний обряд, під час якого масово відпускаються грѣхи [СУМ, 1, 625-626]. Автори академічного Словника у першому значенні покликаються на А. Свидницького; “...а другому (колесу – *Б.К.*), взятому съ *васажка**...” (*васажокѣ – небольшой возѣ, вѣ который запрегають только лошадей) (За годѣ до холеры) – *васаг* – Чумацкій возѣ [СУМБГ, 1, 128]. І знову, подаючи тлумачення цього слова Б. Грінченко покликається лише на А. Свидницького; *васаг* – *заст.* 2) чумацкій віз [СУМ, 1, 296]; “Вѣ сравненіи съ этимѣ экипажемѣ стоящая *біда** (*біда – двуколесная повозка, называемая вѣ нѣкоторыхѣ мѣстахѣ “выгодою”) показала бы каретой...” (За годѣ до холеры) – *біда* – 4) Телѣжка о двухѣ колесахѣ [СУМБГ, 1, 61], *біда*² – Двоколесний однокінний візок на одну або дві особи [СУМ, 1, 176]; “Начиналась тишина, вѣ которой по временамѣ тюркалъ *дримлюх** (*какая то ночная птица) и постоянно слышались храпѣ спящего грека, сопѣнье еврея...” (Желѣзный сундукѣ) – *дримлюх* = дрімух. Подольск. г. См. Дремлюга [СУМБГ, 1, 445], *дримлюга* – Нічний комахоїдний птах сіро-бурого з чорними плямами забарвлення, з маленьким дзьобом та великим розрізом рота [СУМ, 2, 419]; “– Та чыстого, не оброку, приказалѣ отецѣ: – та боршей* (*борше – скорѣе, т.е. борже, отѣ борзо, борзый)” – *борше* нар. = боржій. Скорѣе [СУМБГ, 1, 86], *борше* – *діал.* Швидше [СУМ, 1, 222]; “...за *набіломѣ*,

знчить, смотрѣла...” (Орендарь) – набіл – молочные продукты [СУМБГ, 2, 463], набіл – *диал.* молоко, молочны продукты [СУМ, 5, 17].

Українські лексеми вживані А. Свидницьким, відбивають навіть деякі говіркові риси: *не тершы, не мнявышы, вареныкивъ не істы* (вставний **н** після губного); *білше* (диспалаталізація л перед шиплячими); *фіст* (вживання **ф** замість **хв**), *звешь, хочеш, нічь* (давня м'якість шиплячих); *хропе* (форми 3-ої особи однини теперішнього часу дієслів II дієвідміни на **-е** замість **-ить**); *котро рывнійше дерево; охитнійше въ церкві стоялось* (суфікс **-ійш-** замість **-іш-** для вираження ступенів порівняння); *озьму тай завісю, якъ пса...* (дієслівні форми 1-ої особи однини теперішнього часу дієслів II дієвідміни подано без чергування [д], [т], [з], [с] з відповідними шиплячими) та ін.

Отже, А. Свидницький інкрустував українські слова (часто регіональні) у російський текст для того, щоб читач відчув місцевий колорит, національну, як правило подільську, приналежність героїв. Письменник подає такі лексеми за принципами українського правопису того часу, таким чином намагаючись точно зберегти ці назви, розуміючи їх етнографічну цінність. Мова російськомовних оповідань та нарисів щедро насичена не лише українською лексикою, а й сталими виразами: прислів'ями, приказками, фразеологізмами.

Примітки

- 1 Вперше надруковано в газ. «Киевлянин», 1869, 2 вересня, № 103.
- 2 Вперше надруковано в газ. «Киевлянин», 1870, 18 червня, № 72; 20 червня, № 73; 23 червня, № 74.
- 3 Вперше надруковано в газ. «Киевлянин», 1870, 7 травня, № 54; 8 травня, № 55; 12 травня, № 56.
- 4 Уперше надруковано в газ. «Одесский вестник», 1869, 29 березня, № 41, під криптонімом «А.С.» Передруковано в газ. «Киевлянин» (1869, 8 квітня, № 41) із скороченням ліричних авторських відступів.
- 5 Вперше надруковано в газ. «Киевлянин», 1869, 30 жовтня, № 128; 1 листопада, № 129.
- 6 Вперше надруковано в газ. «Киевлянин», 1869, 29 листопада, № 14.
- 7 Вперше надруковано в газ. «Киевлянин», 1869, 11 листопада, № 133; 14 листопада, № 135.
- 8 Вперше надруковано в газ. «Киевлянин», 1869, 11 жовтня, № 120.
- 9 Вперше надруковано в газ. «Киевлянин», 1869, 14 жовтня, № 121.
- 10 Вперше надруковано в газ. «Киевлянин», 1870, 24 січня, № 11; 27 січня, № 12; 29 січня, № 13.
- 11 Вперше надруковано в газ. «Киевлянин», 1869, 6 листопада, № 131.
- 12 Вперше надруковано в газ. «Киевлянин», 1869, 16 вересня, № 109.
- 13 Вперше надруковано в газ. «Киевлянин», 1870, 28 лютого, № 26; 3 березня, № 27; 5 березня, № 28; 7 березня, № 29.
- 14 Вперше надруковано в газ. «Киевлянин», 1870, 24 листопада, № 140; 26 листопада, № 141.
- 15 Тут і далі приклади подаємо за першодруками, зберігаючи тодішній правопис.

Список використаної літератури

1. Білецький О. І. Від давнини до сучасності: Збірник праць з питань української літератури / О. І. Білецький. – К., – 1960. – 455 с.
2. Дашкевич Н. П. Отзывъ о сочиненіи г. Петрова: “Очерки истории украинской литературы XIX столѣтія” / Н. П. Дашкевич // Записки императ. Академіи Наукъ. – Спб, 1889. – Т.59. – С.37-301.
3. Огієнко І. (Митрополит Іларіон). Історія української літературної мови / [упоряд., авт. іст.-біогр. нарису та приміт. М. С. Тимошик] / Іван Огієнко (Митрополит Іларіон). – К.: Либідь, 1995. – 296 с.
4. Петров Н. И. Антоній Свидницькій / Н.И. Петров // Исторический вестник. – 1882. – IX. – С.529-540
5. Петров Н. И. Очерки истории украинской литературы XIX столѣтія / Н.И. Петров. – К., 1884. – 457+XVс.
6. Сиваченко М. Є. Анатолій Свидницький і зародження соціального роману в українській літературі / М. Є. Сиваченко. – К., 1962. – 416 с.
7. Станіславський В. І. Недруковані твори А.П. Свидницького / Василь Станіславський // Науковий збірник за рік 1926 [під ред. акад. М. Грушевського]. – К.: Державне видавництво України, 1926. – Т. XXI. – С.164-167.

Список використаних джерел та їх скорочень

СУМ – Словник української мови: в 11-и т. – К. : Наукова думка, 1970–1980.

СУМБГ – Словарь української мови : в 4-х т. : фотопередрук / за ред. Б. Грінченка; НАН України; Ін-т укр. мови. – К., 1996. – Т. I-IV.

Анотація. У статті (на матеріалі першодруків) проаналізовано український компонент російськомовних оповідань та нарисів А. Свидницького. Показано, що мова цих творів щедро насичена українською лексикою, прислів'ями, приказками, фразеологізмами. За допомогою українізмів письменник намагався передати читачеві місцевий колорит, національну приналежність героїв.

Ключові слова: А. Свидницький, український компонент, говіркові риси, оповідання.

Summary. A. Svydnytskiy is very famous in Ukrainian literature as the of writers of sixties, he is the author ethnographic essays and stories, novel "L'uboratski", the poetical texts of the writer "Velykden' u Podol'an", "Konokradu", "Zhebraky" ("Ocherki iz byta podolskikh komprachikosov"), "Pachkovozi", "Havrus' i Katrus'a", "Hoch z mosta ta v vodu", "Dva upr'amyh" testify the A. Svydnytskiy's deep knowledge about life, way of life and psychology of Ukrainian people. Such awareness first of all concerns people from Podillia region as he grew up with them.

There are several stages of researching writer's works: from the end of the XIXth century and up to now. In different times according to specific original literary directions and schools he was differently evaluated. But language of writer's works was not researched.

During the last years of his life A.Svydnytskiy wrote a lot of short stories and essays in Russian language, which were published in 1868-1870th in newspapers "Odesskiy vestnik" and "Kiev'anin".

In the article the Ukrainian component of this works are analyzed. National specificity of his Russian stories we can feel through themes, the described people's characters, material world, geographical environment, everyday conditions. It is rich with Ukrainian language specific elements and A. Svydnytskiy's author's language. There is a lot of Ukrainian nomenclature, some Ukrainian words and expressions there and sometimes even bilingual languages occur. In such works as "Na pohoronah", "Zhebraky", "Orendar" and others there two language flows. The author widely brings Ukrainian language into dialogues of personages, who are the representatives of patriarchal clergy, village mass and other social layers, related with the village life elements. Writer inlayed Ukrainian words into Russian text with the purpose for reader to feel the local coloring, national, as the rule Podillian, belonging of the character.

A.Svydnytskiy inserted Ukrainian proverbs and saying, phrazeological units into his stories and assays, into characters' language. In Russian language stories A.Svydnytskiy gives local words, regional words and they are given according to the principles of Ukrainian orthography of that time, and that helps the author to save the notions because of their ethnographic value.

Key words: A.Svydnytskiy, Ukrainian language specific elements, Russian language stories, dialect features.

Отримано: 18.02.2015 р.

УДК 811.161.2'373.7

Коваленко Н.Д.

ФРАЗЕМИ З КОМПОНЕТОМ ПІЧ У ГОВОРАХ ПІВДЕННО-ЗАХІДНОГО НАРІЧЧЯ

Сучасна емпірична база діалектних текстів, словники лексики та фраземіки українських говорів, матеріали атласів дозволяють попередньо з'ясувати питання: чи збігаються ареали побутування фразеологізму і власне його компонентів, чи відомі деякі компоненти поза межами фразеологізму на території його вживання, чи діалектні особливості (фонетичні, морфологічні) однаково виявляються у зв'язному говірковому тексті та у сталих виразах, що лише відтворюються у мовленні.

Підвищена увага до розмовності (діалект переважно існує у розмовному мовленні) допомагає виявити явища стирання чи збереження говіркових рис, зокрема важливо з'ясувати їх стійкість на фразеологічному та лексичному рівнях. Ще далеко не повною є інформація про територіальне поширення того чи іншого фразеологізму, про міжмовні зв'язки загалом і міжговіркові зв'язки зокрема.

Актуальним залишається завдання – фіксувати живе народне мовлення, обстежуючи максимальну кількість населених пунктів. Важливим у цій роботі є запис тексту фонетичною